

Nylidenkvinna som var en s. k. »jordemoder» i närmare 70 år

Minnesgoda sockenbor av den äldre generationen erinrar sig säkert med aktning änkan Anna Katarina Nyström i Nyliden, vanligen kallad Anna Katarina.

Hon var född den 8/12 1827 och dog den 23/3 1929, alltså på det 102:a året och därmed troligen länets äldsta invånare vid den tidpunkten. Hennes föräldrar var Zachris Zachrisson, f. 1790, d. 1848, och Cajsa Greta Gabrielsdotter Norlin, f. 1799, d. 1891. Efter giftermål 1822 flyttade de samma år från Anundsjö till Nyliden, där de förvärvade hemmanet nr 1a.

Anna Katarina hade sju syskon: Zachris, f. 1823, d. 1900, Stina Greta, f. 1827, Brita Sara, f. 1833, d. 1919, gift med torparen Erik Strömberg i Björna, Per, f. 1836, Carl, f. 1838, Nils, f. 1841, och Sigrid Märta, f. 1844.

Brodern Zachris gick på hösten 1900 ut i skogen för att samla in ved, och då han ej kom igen, anordnades skallgång i Nyliden. Därvid hittades den gamle ihjälfrusen vid Lill-Dammen. Detta hände den 26/10 1900. Gubben hade antagligen gått vilse.

En tragedi ägde rum i familjen 1848, då fadern, vanligen kallad »Gam Zachrits», hängde sig i en tall uppe i Nylidenberget. »Zachritstallen» finns kvar än i dag. Motivet till denna handling blev väl aldrig känd, kanske var tungsinne i förening med ekonomiska bekymmer anledning till den sorgliga händelsen. Hur som helst lämnades änkan ensam med många oförsörjda barn, även om de äldre i barnskaran fick lämna hemmet för att försörja sig själva. 80-90-

»Jordemodern» Anna Katarina Nyström, Nyliden.

åringar berättar, hur vanligt det var omkring sekelskiftet, att lärarinnan tog skolbarnen med på en utflykt till »Zachritstallen»!

För att återgå till huvudpersonen i denna berättelse, Anna Katarina, så gifte hon sig 1846 med torparen Per Fredriksson-Nyström, f. 1808, d. 1881. Om Nyströms torp sägs följande i Lagaskifteshandlingarna av år 1857: »Byemännen beslöto, att torparen Per Nyström skall bibehålla sin torpgärda enligt kontraktet därom, den må falla på vilkens skogsskifte som helst, varemot skiftesägaren berättigas att i vederlag därför hava gärdan inhägnad och avbärga i tio års tid sedan den återfallit, men därefter skall gärdan utläggas till utmarken. Sitt skogsfång och sina slätter skall Nyström erhålla å de hemmansägares skiften varav torpet är upplåtit, och skola dessa hemmansägare, då torpet återfaller komma i besittning av åbyggnaderna därå.»

»Zakertalln» i Nyliden, troligen mycket gammal.

Detta torp låg längst norr i byn. At änkan Anna Katarina uppförde byborna sedermera en liten stuga, där lärarbostäderna nu ligger. I den stugan framlevde hon sina dagar tillsammans med sonen Per Nyström, f. 1865, vilken blev sin mors stöd på ålderns höst.

Anna Katarina hade följande barn: Kajsa Maria, f. 1852, gift med torparen Elias (Iljas) Rundkvist i Nyliden; Fredrik, f. 1855, flyttade till Fredrika; Anna Carolina, f. 1857, gift med Jakob Söderlind, kallad »Mört Jacke»; Brita Stina, f. 1861; Per, f. 1865 enligt ovan; Märta Greta, f. 1867; och Sara Elisabet, f. 1871.

Efter moderns död levde Per Nyström ensam i stugan, tills han intogs på ålderdomshemmet, där han dog 1957, 92 år gammal. Han bidrog till försörjningen genom att gå som dagsverkskarl, bl. a. vid vedhuggning. Han var litet barnslig men vänlig och snäll, hade god

Den stuga nylidenborna satte upp och skänkte Anna Katarina. Stugan är nu bortriven.

hand med barn och var därför en god barnvakt, säger en 86-årig granne till honom.

Tidigt lärde sig Anna Katarina att biträda vid förlossningar, och från 25 till upp i 90-årsåldern anlätades hon som barnmorska inte endast i Nyliden utan vida omkring i bygden. Först år 1875 fick socknen utbildad barnmorska, men sedan tidernas morgon var det sed, att erfarna kvinnor hjälpte varandra vid barnsbörd. Anna Katarina var en av dessa »jordemödrar» eller »ljusmödrar», som, ehuru utbildad för dylikt värv, utförde en aktningsvärd prestation. Det sägs av kvinnor, som anlätat henne, att hon var lugn och förtroendegivande och icke drog sig för att tillkalla examinerad barnmorska eller läkare vid svårare fall, om nu dessa fanns att tillgå. Då hennes dotter, »Mört Jacke Anna», skulle få barn, var givetvis Anna Katarina närvarande. Då hon befarade, att allt ej var som det skulle, så tillkallade hon en annan känd »jordemoder», Lisa Larsson (»Kebbe Lisa i Locksta») för konsultation. »Jordemödrarna» hade tidigare av naturliga skäl haft vissa »kollegiala» motsättningar, men dessa hävdes vid »Kebbe Lisas» inträde i stugan, ty hon mottogs av Anna Katarina med orden: »I nöden provas vännen!» Allt förlöpte i god ordning.

Den i kapitlet nämnda »jordemodern» Kebbe-Lisa med sin man bonden Kristoffer Larsson, Locksta, f. 1857, d. 1922. Lisa Larsson, f. 1854, d. 1939, var en kärnkvinnna, som styrde och ställde med det mesta.

Anna Katarinas anseende som barnmorska var beaktat vida omkring. Någon gång kunde det hända, att hon fick gå upp till fem mil för att hjälpa en kvinna i en fjällby. Ersättningen som »jordemoder» var ringa och utgjordes mest av matvaror efter råd och lägenhet.

De som kände Anna Katarina personligen beskriver henne som en lugn och harmonisk människa, som upp i ålderns sena höst följde med tidshändelserna och titt och tätt besökte sina grannar för en pratstund. Hon var ej knäckt av umbäranden och hårt arbete under ett långt liv, ty ända till de sista åren av sin levnad var hennes hållning rak och hennes själsförmögenheter väl bibehållna. En riktig kärnkvinnna av den gamla stammen!